

پژوهشی در تاریخ ایلام نو

انتیو و آتوز

ترجمه نادر میرمعیدی

Waters, Matthew W.

سرشناسه: واترز، متیو دبلیو.

عنوان و نام پدیدآور: پژوهشی در تاریخ ایلام نو/ متیو واترز، ترجمه نادر میرسمیدی.

مشخصات نشر: تهران: گفتوس، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۲۳۷ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۲-۳۱۱-۹۷۵-۱

وضعیت فهرست‌نویسی: فبا.

یادداشت: عنوان اصلی: Elamite and Achaemenid settlement on the

Deh Luran Plain: towns and villages of the early empires in

southwestern Iran

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: شهرها و شهرستان‌های باستانی - ایران - دهلران.

موضوع: روستاها - ایران - دهلران - تاریخ.

موضوع: سفال باستانی - ایران - دهلران.

موضوع: حفاری‌ها (باستان‌شناسی) - ایران - دهلران.

موضوع: ایران - تاریخ - هخامنشیان، ۵۵۸ - ۳۳۰ ق.م.

موضوع: ایلام (استان) - آثار تاریخی.

موضوع: دهلران - تاریخ محلی.

موضوع: ایلام (استان) - تاریخ محلی.

شناسه افزوده: میرسمیدی، نادر. ۱۳۳۵ -، مترجم.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰/د۹۷/DS۳۲۲

رده‌بندی دیویی: ۹۳۵

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۲۶۲۷۵۳۰

این کتاب ترجمه‌ای است از:

A Survey of Neo-Elamite History

Matthew W. Waters

University of Helsinki, 2000

انتشارات ققنوس

تهران، خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری

شماره ۱۰۷، تلفن ۲۰ ۶۶۱۰۰۶۶

متیو واترز

پژوهشی در تاریخ ایلام نو

ترجمه نادر میرسعیدی

چاپ اول

۱۱۰۰ نسخه

۱۳۹۱

چاپ شمشاد

حق چاپ محفوظ است

شابک: ۱ - ۹۷۵ - ۳۱۱ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 311 - 975 - 1

www.qoqnoos.ir

Printed in Iran

۱۱۰۰۰ تومان

فهرست

۹	یادداشت مترجم
۱۱	پیشگفتار
۱۳	اختصارها
۲۰	نقشه
۲۱	۱. مقدمه
۲۴	دوره‌بندی و گاهشماری
۲۵	شرح کلی منابع
۳۰	یادداشت‌هایی در باره روش‌شناسی و حرف‌نویسی
۳۱	دوره ایلام نوی قدیم (ایلام نوی یک)
۳۳	یادداشت‌ها
۳۷	۲. از هوین - نیکش یکم تا خلوشو (۷۴۳ - ۶۹۳ ق.م.)
۳۷	هوین - نیکش یکم (۷۴۳ - ۷۱۷ ق.م.)
۴۱	شوتروک - نهونته دوم (۷۱۷ - ۶۹۹ ق.م.)
۴۹	خلوشو (۶۹۹ - ۶۹۳ ق.م.) (هلتش - اینشوشینک؟)
۵۵	یادداشت‌ها
۶۹	۳. از کودور - نهوته تا هوین - هلتش دوم (۶۹۳ - ۶۷۵ ق.م.)
۶۹	کودور - نهوته (۶۹۳ - ۶۹۲ ق.م.)
۷۱	هوین - منو (۶۹۲ - ۶۸۹ ق.م.)
۷۴	هوین - هلتش یکم (۶۸۹ - ۶۸۱ ق.م.)
۷۵	هوین - هلتش دوم (۶۸۱ - ۶۷۵ ق.م.)

- ۷۸..... شیلک - اینشوشینک دوم (؟ - ؟).....
- ۷۹..... یادداشت‌ها.....
- ۸۷..... ۴. اورتک و تئومن (۶۷۵ - ۶۵۳ ق.م).....
- ۸۷..... اورتک (۶۷۵ - ۶۶۴ ق.م).....
- ۹۲..... تئومن (۶۶۴ - ۶۵۳ ق.م) (تپتی - هوبن - اینشوشینک؟).....
- ۱۰۰..... یادداشت‌ها.....
- ۱۱۱..... ۵. از هوبن - نیکش دوم تا ایندیبی (۶۵۳ - ۶۴۸ ق.م).....
- ۱۱۱..... هوبن - نیکش دوم (۶۵۳ - ۶۵۲ ق.م).....
- ۱۱۷..... نیکش (دوم) (۶۵۲ - ۶۴۹ ق.م).....
- ۱۲۰..... ایندیبی (۶۴۹ - ۶۴۸ ق.م).....
- ۱۲۳..... یادداشت‌ها.....
- ۱۳۱..... ۶. هوبن - هلش سوم (۶۴۸ - ۶۴۵ ق.م).....
- ۱۳۱..... هوبن - هلش سوم (۶۴۸ - ۶۴۵ ق.م).....
- ۱۴۵..... یادداشت‌ها.....
- ۱۵۳..... ۷. فرمانروایان و کتیبه‌های متأخر و نامشخص.....
- ۱۵۳..... شوتور - نهونه (کتیبه EKI 71).....
- ۱۵۴..... هنی (کتیبه‌های EKI 75-76).....
- ۱۵۷..... اته - همیتی - اینشوشینک (کتیبه‌های EKI 86-87).....
- ۱۵۹..... اورورو (لوحه مفرغی تخت جمشید).....
- ۱۶۲..... نامه‌های نینوا.....
- ۱۶۴..... متون اقتصادی و اداری از شوش.....
- ۱۶۹..... مهرهای مکتوب.....
- ۱۷۰..... دو نامه ایلامی نو از شوش.....
- ۱۷۰..... متون منحصربه‌فرد.....
- ۱۷۱..... ملاحظات تاریخی.....
- ۱۷۳..... یادداشت‌ها.....
- ۱۸۷..... ۸. نتایج.....
- ۱۸۹..... ساختار سیاسی.....

یادداشت‌ها.....	۱۹۳
ضمیمه ۱.....	۱۹۵
گاهشماری شاهان ایلام نو.....	۱۹۵
فرمانروایانی با تاریخ نامشخص، با عناوین منتسب.....	۱۹۶
یادداشت.....	۱۹۶
ضمیمه ۲.....	۱۹۷
شوتورک - نهونته و شوتور - نهونته.....	۱۹۷
یادداشت‌ها.....	۲۰۲
ضمیمه ۳.....	۲۰۷
تاریخ‌گذاری لشکرکشی‌های آشورینی پال بر ضد هوبن - هلثش سوم.....	۲۰۷
یادداشت‌ها.....	۲۰۸
کتابنامه.....	۲۱۱
نمایه.....	۲۳۱

یادداشت مترجم

دوران ایلام نو هر چند به لحاظ نظامی و فرهنگی همتراز دوران شکوفای ایلام میانه نبود، دورانی بود که ایلام دوباره در عرصه سیاست خاور نزدیک سر بر آورد. در این دوران ایلام در مقابل قدرت متجاوززی چون امپراتوری آشور قرار داشت که همواره حیات سیاسی ایلام را به مخاطره می انداخت. ولی ایلام نو با وجود توان نظامی پایین تر به قدرت نمایی در برابر آشور پرداخت و در مقابل سپاه قدرتمند آشور با تداری تحسین انگیزی از خود نشان داد. ایلامیان با مداخله در امور داخلی بین النهرین از بابل در برابر آشور حمایت می کردند و زمامداران فراری بابل از مقابل آشور را پناه می دادند و برای بر تخت نشاندن دست نشانده خود در سرزمین دریایی که تابع آشور بود به آنجا حمله می بردند. استقلال طلبی ایلامیان آنان را به رویارویی با آشور سوق می داد و حتی زمانی که موقتاً تسلیم آشور می شدند باز در فرصتی مناسب در برابر آشور طغیان می کردند. در اواخر دوران سلسله ایلام نو ایلامیان دچار تفرقه و جنگ قدرت در میان خود گردیدند و این چنددستگی را اختلالات ایلامیان موجب تسلط تدریجی آشور بر ایلام و سرانجام سقوط دولت ایلام نو گردید. پس از سقوط سلسله ایلام نو واحدهای سیاسی کوچک ایلامی تا مدتی به حیات خود ادامه دادند. علاوه بر شاهان اصلی ایلام نو شاهان کوچک دیگری نیز در ایلام حکومت داشتند که در این کتاب به آنان اشاره شده است. در این کتاب با بهره گیری از اطلاعات کتیبه ای دست اول به بررسی اوضاع داخلی و روابط خارجی ایلام نو پرداخته شده و کوشش شده است تا برخی مجهولات در زمینه تاریخ ایلام نو روشن گردد. کتاب هر چند صورتی تخصصی دارد، برای خوانندگان عادی تاریخ ایلام نیز سودمند است.

پیشگفتار

این کتاب یک بازنگری از رساله دکتری من است که در ۱۹۹۷ میلادی به گروه ممتحن در زمینه تاریخ باستان در دانشگاه پنسیلوانیا ارائه شد. به مدرسان، همکاران، و دوستانی که پرشمارتر از آنند که بتوان از آن‌ها نام برد و طی دوره نگارش رساله و کار روی بازنگری‌ها از من حمایت کردند، بسیار مدیونم. از اعضای هیئت ممتحن خود، جیمز ماهلی،^۱ هالی پیتمن،^۲ و استاد مشاور خود، ارل لیچتی،^۳ سپاسگزارم. ارل شایسته سپاس‌های افزون و فراوان است به جهت آن‌که مقابله‌های بسیاری برای من انجام داد، و به من اجازه داد تا به دستنوشته‌ش در مورد کتیبه‌های اسرحدون^۴ برای طرح کتیبه‌های شاهی بین‌النهرین^۵ دسترسی یابم و شواهد مقدماتی این دستنوشته را بخوانم. برای بخش عمده‌ای از مطالعات مربوط به مدرک تحصیلی‌ام، به جهت دریافت هزینه از بنیاد لوئیس ج. کولب^۶ موزه باستان‌شناسی و انسان‌شناسی دانشگاه پنسیلوانیا خوش‌اقبال و ممنون بوده‌ام. همچنین از کمک جان کرتیس،^۷ کریستوفر واکر،^۸ و کارکنان موزه بریتانیا طی مطالعه‌ام در آن‌جا در پاییز ۱۹۹۶ میلادی قدردانی می‌کنم.

از چند شخص مرتبط خارج از دانشگاه پنسیلوانیا فوق‌العاده بهره بردم. به خصوص فرانسوا والا،^۹ پیر بریان،^{۱۰} سیمو پارپولا،^{۱۱} و متیو استولپر،^{۱۲} که یاری آن‌ها در افزایش درک من از دوره‌های ایلام نو و هخامنشی در ایران گرانبها بوده است. بسیاری از مزیت‌های این اثر را می‌توان به واسطه وجود افراد فوق‌دانست، هرچند نباید پنداشت که آن‌ها با

1. James Muhly

2. Holly Pittman

3. Erte Leichty

4. Esarhaddon

5. *Royal Inscriptions of Mesopotamia*

6. Louis J. Kolb

7. John Curtis

8. Christopher Walker

9. François Vallat

10. Pierre Briant

11. Simo Parpola

12. Matthew Stolper

تفسیرهای من موافقند. نقایص اثر بی‌شک ناشی از مواردی است که توصیه آن‌ها را خواستار نشدم یا عمداً نادیده گرفتم.

از باب وایتینگ^۱ به جهت دقت و مهارتش در به چاپ رساندن این دست‌نوشته سپاس ویژه دارم. مفتخرم که این اثر را به صورت یک جلد از مجموعه بایگانی‌های دولتی مطالعات آشور^۲ منتشر نموده‌ام، و از سیمو پارپولا به جهت دعوت او به انجام این کار متشکرم. البته هرگز به اشتباه یا اشکال در اثر به عهده من است. دست‌نوشته را در سپتامبر ۱۹۹۹ برای چاپ تحویل دادم، و افزودن بخش اعظم اسناد به دست آمده پس از آن زمان ناممکن بوده است. سرانجام و بالاتر از همه، از همسر میشل^۳ سپاسگزارم که فراتر از حد کلام به او مدیونم. بدون شکبایی و پشتیبانی او این اثر وجود نمی‌داشت.

مه ۲۰۰۰

مت واترز

www.ketaboo.ir

1. Bob Whiting

2. State Archives of Assyria Studies

3. Michelle